

Elektronické informační zdroje (VIKBA25)

9. Proces vyhledávání a řešení

Martin Krčál

Příprava vyhledávání

■ **co** hledat

- ❖ správná definice tématu = pochopení
- ❖ klíčová slova, předmětová hesla,...
- ❖ synonyma

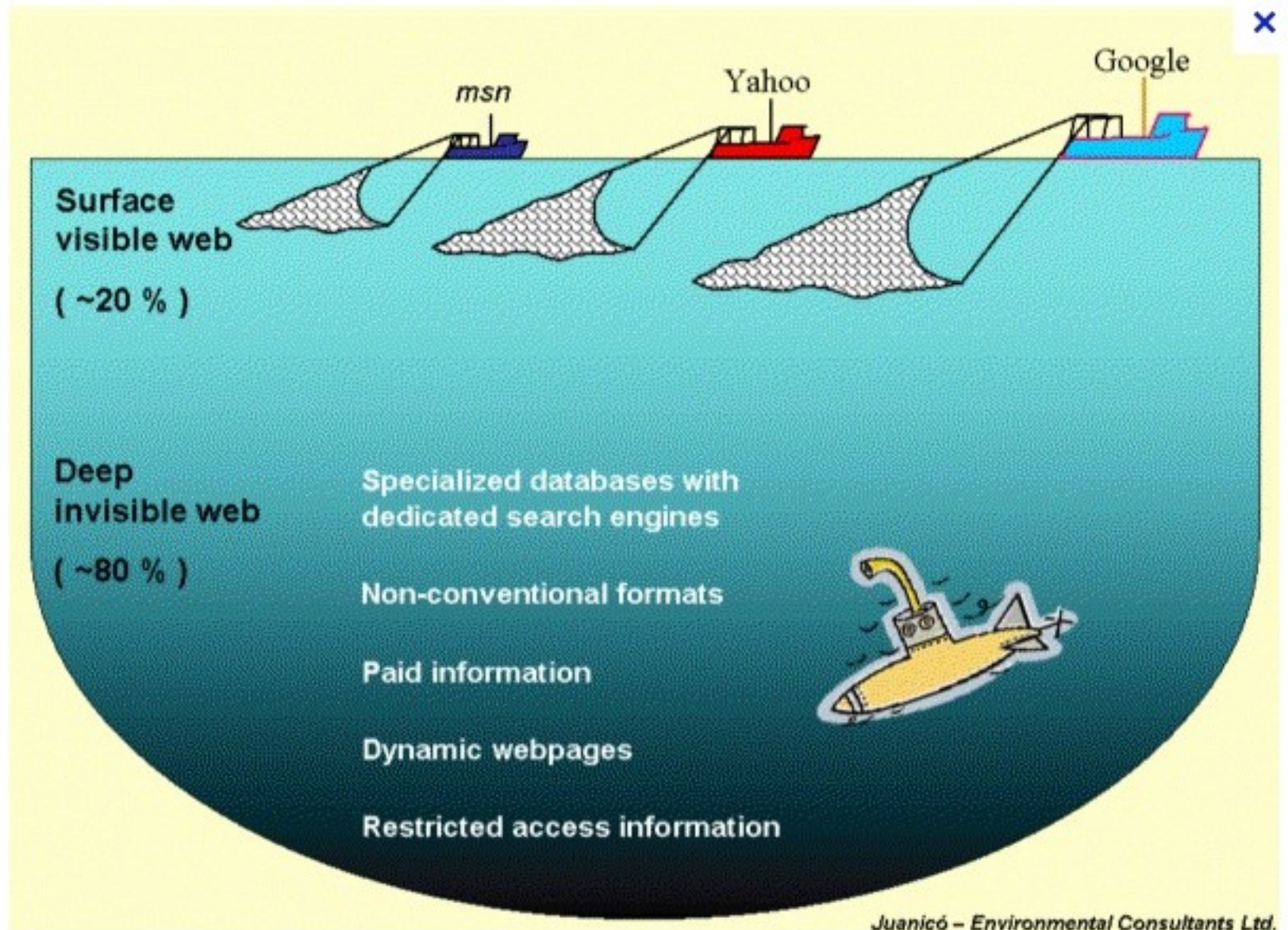
■ **kde** hledat

- ❖ jaké zdroje, dle tématu

■ **jak** hledat

- ❖ vyhledávací strategie
- ❖ vytvoření dotazů

Internet vs. deep web

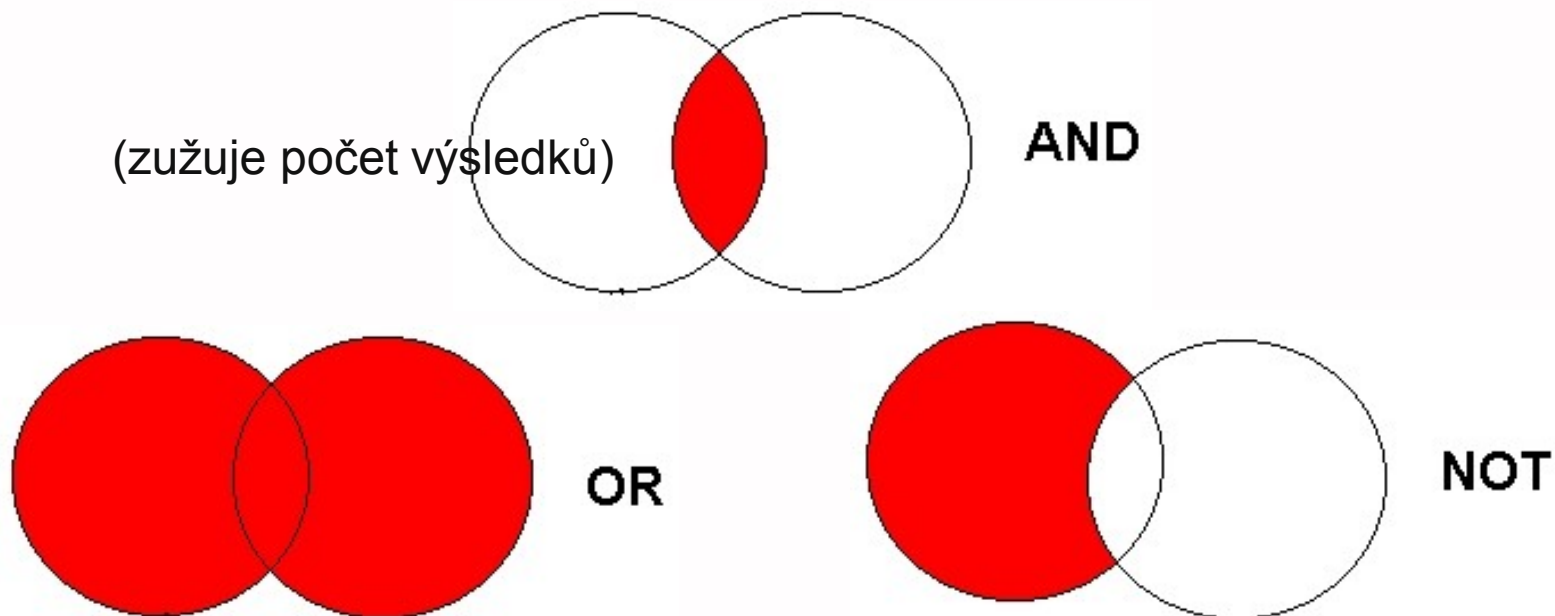

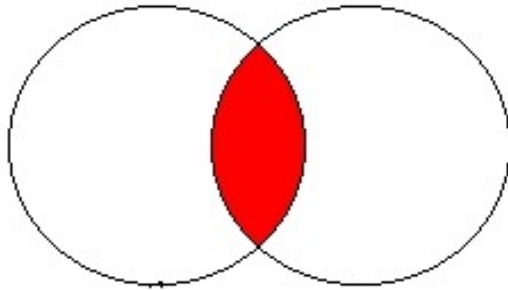
**Jak poznat
kvalitní
informace?**

Booleovské vyhledávání

- operátor **AND** – průnik, logický součin
- operátor **OR** – sjednocení, logický součet
- operátor **NOT** - logická negace

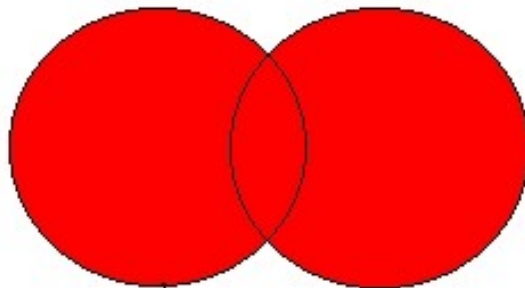

Jak fungují? - přiřad'te

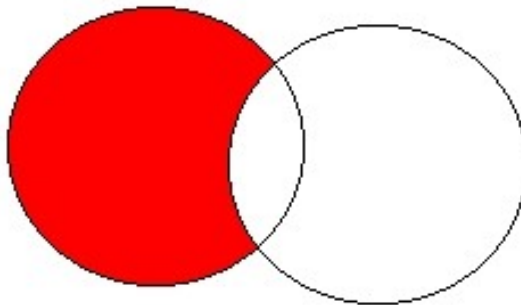
AND

rozšiřuje počet záznamů

OR

snižuje počet záznamů

NOT

Další operátory

- proximitní operátory
 - ❖ near, n/4
- kráčení termínů (truncation) *
 - ❖ educat* najde educator, educated, education
- zástupné znaky (wild cards) ?
 - ❖ educat?? najde educator, educated, nenajde education
- fráze
 - ❖ „modern technology“

Jaké jsou

trendy

ve vyhledávání

??????????

Trendy ve vyhledávání

- „Google like“
- fasetové vyhledávání
 - ❖ filtry
- grafické zobrazování
 - ❖ mapy, vztahy, grafické znázornění výsledků,...
- sémantické vyhledávání
 - ❖ využití přirozeného jazyka

Úkol

- Téma:

- ❖ reforma zdravotní péče za prezidenta Obamy

- Vytvořte vyhledávací dotaz

- Jaké zdroje zvolíte?

Rešerše

Co je rešerše?

■ Definice:

- ❖ Výsledek (popř. proces) vyhledávání informací ve formě dokumentografických nebo faktografických záznamů, popř. plných textů dokumentů. Rešerše se zpracovává na základě rešeršního požadavku uživatele, který je zformulován pomocí dotazovacího jazyka do rešeršního dotazu; při provádění rešerše se uplatňuje rešeršní strategie. Podle charakteru obsažených informací se rozlišuje dokumentografická nebo faktografická rešerše; rešerše fixovaná na nosič se považuje za sekundární dokument. *(zdroj TDKIV)*

Co je rešerše?

- soupis záznamů dokumentů
 - x
- souhrn faktografických informací
- výběr dle věcných a formálních hledisek
 - ❖ téma, jazyk, typ dokumentu, časové vymezení,...
- recherche (FRA) = vyhledávání, pátrání, výzkum, bádání

Dělení rešerše dle úplnosti

■ úplná

- ❖ všechny dostupné info a dokumenty, které odpovídá tématu rešeršního dotazu

■ výběrová

- ❖ výběr info a dokumentů
- ❖ dle zadání uživatele
- ❖ např. rešerše orientační – první rychlá orientace v dané problematice

Dělení rešerše dle druhů dokumentů

- druhově komplexní

- ❖ zahrnuje všechny druhy dokumentů

- jednodruhová

- ❖ pouze jeden druh dokumentu
- ❖ např. pouze články

- vícedruhová

- ❖ dva nebo více druhů dokumentů
- ❖ např. články a normy

Dělení rešerše dle času

- jednorázová

- ❖ k určitému datu

- doplňková

- ❖ provede se doplňující rešerše, neděje se periodicky

- průběžná

- ❖ nepřetržité sledování
- ❖ výsledky vydávány periodicky
- ❖ např. výstřižková služba knihoven

Dělení řešerší dle způsobu zpracování

- ruční

 - ❖ klasické řešerše bez PC

- strojové

 - ❖ prostřednictvím PC a automatizovaného řešeršního systému

- kombinované

Struktura rešerše

- povinné časti:
 - ❖ titulní list
 - ❖ analytický list
 - ❖ základní část
- volitelné časti
 - ❖ rejstříky
 - ❖ obsah

Titulní list

- výraz „Rešerše“
- upřesnění rešerše
 - ❖ druh dokumentu, časové a geografické vymezení
- u průběžné se uvádí, na kterou rešerši navazuje
- evidenční číslo rešerše
- název a adresa organizace
- MDT, případně jiná klasifikace, předmětová hesla, KW, descriptor

Titulní list

- název řešerše
 - ❖ co nejpřesněji vystihnout téma
- překlad názvu do jednoho světového jazyka - angličtina (nepovinné)
- jméno, příp. pracoviště a funkce zadavatele (nepovinné)
- datum vypracování řešerše
- počet záznamů řešerše
- jméno zpracovatele

Analytický list

= informace o zpracování rešerše

- druhy dokumentů
- časové vymezení
- jazykové vymezení (volitelné)
- geografické vymezení (volitelné)
- způsob uspořádání záznamů
 - ❖ např. ABC (názvy, autor), chronologicky (asc, desc)
- text dotazu rešerše od zadavatele (v)

Analytický list

- výčet a charakteristiky informačních pramenů použitých u řešení
- přehled použitých zkratk + význam
- další vysvětlivky, poznámky,...

Základní část

- soupis záznamů dokumentů
- dle citačních norem (stylů), požadavků uživatele, instituce,...
- lze rozšířit o anotace
- uložení zdrojového dokumentu
 - ❖ URL, knihovna,...
- stránky rešerše se číslovají mimo titulní list

Metodika řešeršní činnosti

- 3 fáze řešerše:
 - ❖ příprava řešerše
 - ❖ informační průzkum (vyhledávání)
 - ❖ zpracování výsledků

Příprava rešerše

- formulace rešeršního požadavku
 - ❖ objednávka, pohovor s uživatelem
- analýza rešeršního požadavku
 - ❖ definice klíčových pojmů, vztahy
 - ❖ využití klasifikací a tezaurů
- volba zdroje či zdrojů informací
 - ❖ jeden osvědčený zdroj x více zdrojů
- volba rešeršní strategie

Volba rešeršní strategie

■ strategie stavebních kamenů

- ❖ kombinace výsledků vyhledávání pomocí AND
- ❖ mění jedno z klíčových slov a jedno zůstává stejné
- ❖ např.:

knihovní systémy AND Library 2.0

knihovní systémy AND vyhledávání

knihovní systémy AND fasety

Volba rešeršní strategie

■ strategie rostoucí perly

- ❖ postupné rozšiřování dotazu a doplňování o další klíčová slova
- ❖ cílem získání více vhodných dokumentů
- ❖ mění jedno z klíčových slov a jedno zůstává stejné
- ❖ např.:

moderní knihovní systémy AND Library 2.0

pokud málo dokumentů - rozšíření:

knihovní systémy AND Library 2.0

Volba rešeršní strategie

■ Strategie osekávání

- ❖ zužování dotazu
- ❖ zpřesňování klíčových slov
- ❖ cíl: snížení konečného počtu záznamů
- ❖ např.:

(knihovní systémy AND Library 2.0) NOT fasetové vyhledávání

Příprava řešerše

- vyjádření pojmů řešeršního požadavku v selekčních jazycích zvolených informačních souborů
 - ❖ možnosti dotazování ve zvolených systémech
 - ❖ nápověda, pomůcky, klasifikace, tezaury, rejstříky,...
- formulace řešeršního dotazu
 - ❖ selekční údaje + operátoři (booleovské, proximitní, nahrazení, ...)

Druhy infopramenů pro řešení

- primární
- sekundární
- terciální

Použité jazyky v procesu vyhledávání

- přirozený jazyk

- ❖ jazyk autorů, zadavatelů řešerše, zpracovatelů,...

- selekční jazyky

- ❖ pro organizaci dokumentů v systémech

- dotazovací jazyky

- ❖ pro zadání dotazu ve vyhledávacích systémech

Vyhledání = informační průzkum

- zjištění (ne)existence již hotové rešerše
- vyhledávání na vlastním pracovišti
 - ❖ vlastní zdroje a DB
- rozšíření na jiné knihovny, zdroje,...

Negativní řešerše

- vyčerpáme všechny zdroje, ale...
- ...žádný záznam
- info pro zadavatele
 - ❖ o dané problematice nebylo nic publikováno
 - ❖ špatně formulované téma

Zpracování výsledků

- zpracování výstupu řešerše
- dodržení formálních pravidel
- důležité vyhodnocení řešerše zadavatelem!!!
 - ❖ relevance
 - ❖ pertinence

Předpoklady práce řešeršéra

- znalost informačních pramenů
- znalost sekundárních informačních pramenů
- znalost práce s moderními informačními technologiemi
- znalost řešeršeršních technik
- znalost jazyků
- pedagogické předpoklady

Literatura

- více info o rešerších v prezentaci Miluše Mírkové „Rešerše“ nebo na stránkách Infogram.cz
- vyhledávání R. Papík (např. Vyhledávání informací I. Umění či věda?)

Děkuji Vám za pozornost

Martin Krčál
krcal@phil.muni.cz